

HOLMBERG, TEODOR

Borgerlig samling : Föredrag

Västerås : Västn. Alleh:as
1910

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

HOLMBERG, GUSTAF HENRIK TEODOR

Borgertig samling

Sv. Saml.

Polit.

Sv.

(Bp.)

1910

1909

1909.

Bolet
S
C

VÄSTMANLANDS BORGERLIGA FÖRBUND.

Borgerlig samling

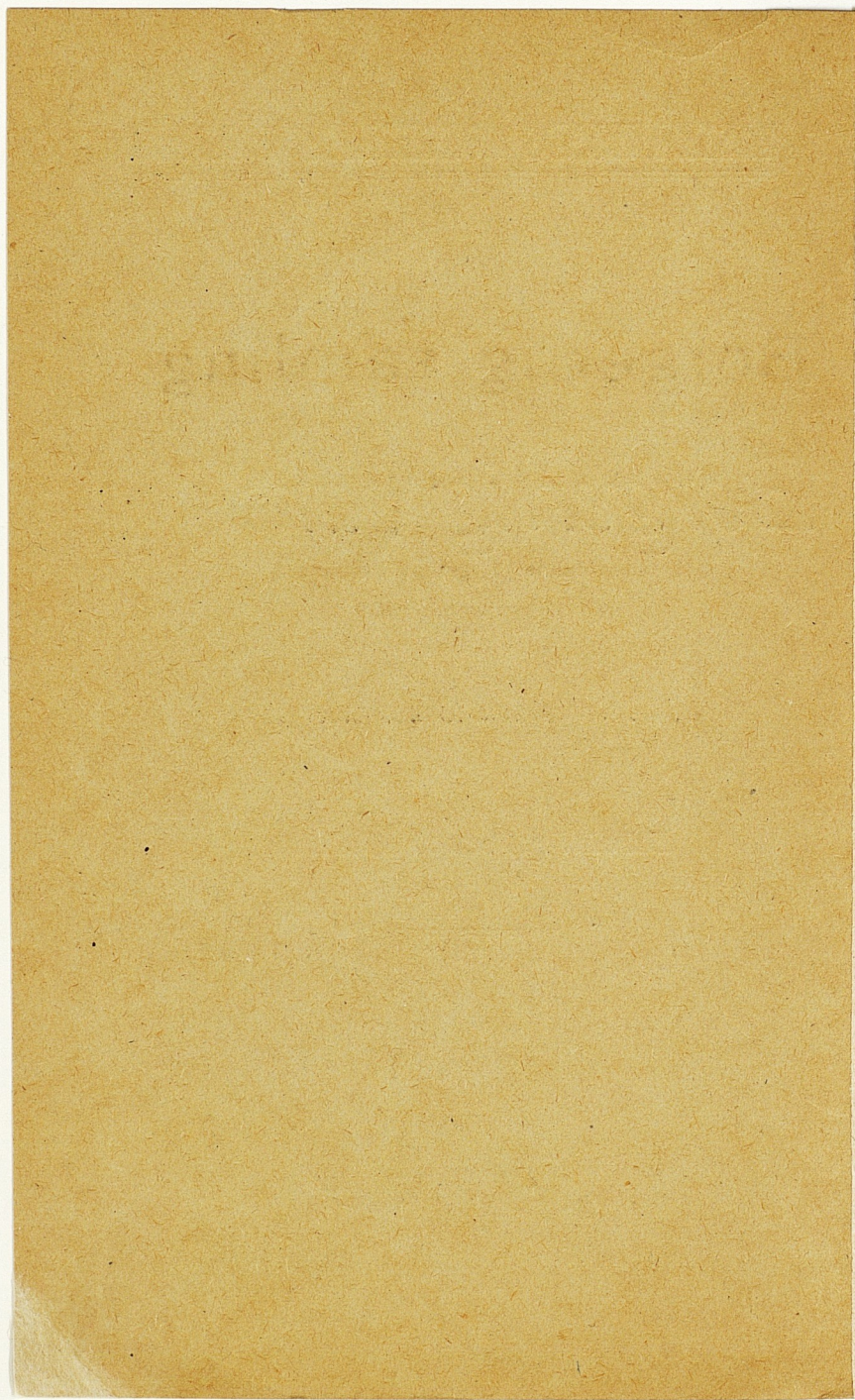
FÖREDRAG

i Västerås den 13 november 1909

af

Direktör Teodor Holmberg

Borgerlig samling

Föredrag

vid bildandet af Västeråskretsen af
Västmanlands Borgerliga Förbund
:::: den 13 november 1909 ::::

Af

Direktör Teodor Holmberg

Västerås,
Vestmanlands Allehandas Boktryckeri,
1910.

Mer än någonsin har icke blott yrkespolitikern, den tränade fackmannen, utan hvarje tänkande enskild medborgare på grund af själfva det kräfvande tidsläget en plikt och ett behof, icke att taga en bestämd ställning till en mängd olika detaljfrågor å ett partiprogram, om än viktiga och betydelsefulla, men väl att söka få fast mark under fötterna, å hvilken just de olika frågorna bäst kunna lösas. Det gäller att finna en säker synpunkt, hvarifrån vårt folks hela offentliga lif kan ses och bedömas.

Jag har med så mycket större glädje åtagit mig det hedrande uppdraget att vid detta möte tala öfver ämnet: borgerlig samling, som detta är i god och nära frändskap med den sak, i hvars tjänst jag står: den svenska folkhögskolan; ty dennas bärande idé är just att i vårt land verka medborgerligt samlande.

Icke i stridens och partisplittringens tecken hafva vi här stämt möte, men väl i den anda, som talar i dessa ord ur en sång till Sveriges flagga:

sinnen, som vilja
bittert sig skilja,
mana till endräkt och frid.

Den, som har öra för hvad som går som längtan just nu genom vår nation, synes mig ej kunna

undgå att finna, att denna rör sig om tre saker: för det första *mera ordning*. Ty utan tvifvel har oordningens och lagtrotsets anda rest sitt hufvud högre och mera utmanande, än hvad sedan flera mansåldrar skådats. Vi stoltsera med vår höga folkupplysning, men det synes tydligt, att vi ej ännu hunnit så långt i folkuppfostran, ty i denna finnas många luckor. Detta omdöme utgör intet anfall mot vår folkskola. Men jag vill framhålla, att hvad hem, skola och kyrka mödosamt byggt upp rifves ofta hänsynslöst ned i umgängeslag, i klubbar, föreningar och tidningar.

För det andra *säkrare arbetsfrihet*. Ty denna är icke tryggad i Sverige och bestrides, ej sällan handgripligt, framför allt i det läger, där det talas mest högröstadt om frihet och människovärde.

För det tredje *mera social fred*. Ty därmed är det mer än klen beställdt, ehuru denna är den viktigaste förutsättningen för vår nations lycka, framåtskridande och framtidstrygghet.

Det synes mig vara ganska klart, att dessa skatter ej kunna erhållas blott genom framhårdande i gifna stridsställningar. Visserligen är det nog sant, att ordspråket: "om du vill fred, så rusta dig för kriget", gäller i nationernas inre så väl som i deras yttre strider. Ty lusten för sociala öfvergrepp hejdas mången gång af det skarpa slagsvärd, som heter: organisation.

Men antingen det är fråga om upprifvande strider mellan höger- och vänsterpartier eller mellan arbetare och arbetsgifvare, går det lättare att utfärda bulleti-

ner, i hvilka båda parterna tillskrifva sig segern, än att ersätta den förlust af nationell hälsa och kraft, som så ofta blef kampens mest reella resultat.

Det är därför, som här i Västmanland liksom å andra håll många vidsynta medborgare vilja pröfva, *om ej en ny väg borde beträdas*, å hvilken representanter från skilda partier och klasser skulle kunna finna hvarandra och hjälpas åt att trygga utvecklingen. De göra och tänka så, emedan motsatser och skiljepunkter i de båda borgerliga hufvudgruppernas politiska program ej synas oöfverkomliga.

*

Det kan ej nekas, att vårt svenska folk nu står inför inbrottet af en ny tid. Att sålunda unionsupplösningen 1905 kommer att draga med sig vidtgående följder af många slag, därom kan ingen tvifla, som känner orsakslagen och vet, att sådd och skörd svara mot hvarandra.

Men för vårt lands inre förhållanden är ett annat fenomen säkerligen ännu betydelsefullare: *en ny stor partibildning har snabbt vuxit upp*, för visso delvis ur inhemska missförhållanden, som dock högst betydligt öfverdrifvits, men säkerligen än mer under påverkan af utländska kosmopolitiska föredömen.

Från detta parti höres en kritik, som man, trots dess bitterhet och oresonlighet, gör rätt och klokt i att lyssna till, för att man må tilläfventyrs finna dess gömda sanningsmoment.

Men det är icke mindre nödvändigt, att denna

nya kämpe å den politiska vädjobanan, *socialismen*, klart synas i hela sitt framträdande, hela sitt lynne och väsen, hela sin fältutrustning.

Och då skönjer man, att den markerar sin åskådning af fosterland och samhälle, icke med den nationella blågula fanan, utan med det internationella revolutionära röda klassbaneret. Fanan är ingen dekoration; hon är en bekännelse, ett helt program.

Detta partis anda och väsen röjer sig vidare i dess oförmåga att under riktiga förutsättningar se och bedöma samhället och dess lifsfunktioner. Socialisterna se icke, att detta är ett levande träd, som sakta växer i sekulära årsringar. De se ej med kärlekens förstående sammanhanget mellan släktleden och äro utan pietet och intresse för den minnesskatt och det arbete, som knyter generationerna samman till en kedja af levande länkar. Den solidaritet, som hos dem erkännes, vare sig politisk eller i form af tvångsanslutning, gäller klassen, partiet, *men icke nationen*.

Socialisten ser med ett ord ej, att samhället är en organism af fint och ömtåligt slag, en af de ädlaste kulturväxter, jordklotet någonsin alstrat och som kräfver omvårdnad från rötterna till kronan.

Socialisterna hafva en krass materialistisk syn på saken. För dem är samhället i grunden en stor mekanisk verkstad, en ofantlig arbetsinrättning, och den stora frågen blir blott, hur man skall komma åt både det rörliga och fasta kapitalet.

Socialismen är en afgjord fiende till det lagbundna samhälle, som *är*. Den sociala merken skall

sättas i gungning och därunder skall samhället från sockel till takås fullständigt ombildas. Genom en ständigt tilltagande stark spänning nedifrån söker man spränga det gamla samhällets fogar isär.

Detta socialistiska parti sätter synbarligen den nya strejkrätten vida öfver den urgamla hederliga arbetsrätten och stämplrar som strejkbrytare alla dem, arbetare eller andra, hvilka icke tillhöra det socialistiska partiet och därför ingalunda på något sätt behöfva lystra till dettas order, utan hafva ovillkorlig rätt och frihet att handla efter sina egna och ej efter socialisternas principer. Men det tyckes, som om socialisterna erkänna föreningsrätten med hvad däraf följer endast för sitt eget parti.

Hur socialisterna gått till storms mot tryckfriheten, förklarar alla borgerliga tidningar af hvad färg som helst i bojkott, förkunnat en ny moral om af-talsbrottets berättigande — detta och annat mera afslöjar klart för alla tänkande socialismen såsom en underlig blandning af revolutionära och *ärke-reaktionära* element.

Af utomordentlig vikt är, att hvarenda svensk medborgare noga ser och besinnar det häpnadsväckande faktum, att energiska försök göras att *regera Sverige från Folkets hus i Stockholm*. Där bestämmes ej blott, om industriarbetarne skola arbeta eller icke, men där försöker man också att få makt att stoppa driften på järnvägarna, vårt folks förnämsta samfärdsmedel; man söker underkufva landtbrukarne genom att anordna mjölk- och skördestrejker; man

sträcker sin despotism in till grafven och kränker dödens helgd och kraf.

Hur stor ytterlighetsparti socialdemokratien än är, har den dock en talrik falang till vänster om sig: ungsocialisterna; hvilkas syfte i grunden är anarkistiskt, men t. o. m. bland dem finns en grupp, som ställer sig till vänster om Hinke Bergegren!

Trots socialdemokraternas beryktade "afståndstagande" och trots den häftiga ton, med hvilken de två täflande socialistpartiernas tidningar servera hvarandra sanningen, hålla dock socialdemokraterna ungsocialisterna stödjande om ryggen och betrakta dessa tydligen som bundsförvanter, som partiets stormkolonn, god att hafva, när det en dag kommer till den stora krisen.

Sanningen är, att socialdemokrater och ungsocialister äro hvarann så nära besläktade som fäder och söner och det både i fysisk och andlig bemärkelse.

Man får ej glömma, att båda dessa grupper af omstörtningpartiet i vårt land räkna talrika och ytterst väl disciplinerade trupper; att de äro mäktiga af en glänsande ekonomisk uppoffringsförmåga; att de äro förträffligt organiserade i större och mindre kretsar öfver hela vårt land; att de hafva en energisk press, däribland flera tidningar för den vuxna ungdom, man vill eröfra; vidare en stab af tränade agitatorer och slutligen betydande stridskassor med in- och utländska tillflöden.

Jag nämnde utländska. Ja, det bör ej glömmas, att vårt socialistparti blott är en armékår af den stora internationella socialistarmén, hvars öfverkommando

och högkvarter ligga utanför vårt lands gränser, och *där* kan — såsom i somras med fullt skäl påpekats — den planen mycket väl beslutas att göra Sveriges folk till en social försökskanin. Ännu ha ej alla häfstängerna i den evigt pågående strejkrörelsen i vårt land blifvit kända och synade.

Men detta är något vi böra besinna: hur skall Sveriges öde blifva, om en dag i dess regering sitter en minister, *hvars internationella samvete är vida starkare än hans nationella* och som anser sig böra mera hålla tro och lofven mot en utländsk partidags koryféer än mot Sveriges konung?

Ingen, som läser tidningar och som följer det växlande spelet inom olika partier samt de kombinationer, som planläggas och dryftas, kan påstå, att jag hängifver mig åt en uppjagad fantasis konstruktioner. Jag vet, att jag har fast mark under fötterna.

Jag vet också, att äfven bland socialisterna äro många bra och hederliga män och kvinnor, och jag är viss om, att där finnas öfvertygelsetrogna människor, i stånd att med hänförelse tro på och bringa stora offer för sin sak.

Ty socialismen har i sig ganska mycket af ett slags halfvild religions fanatism och hypnos.

Jag anser det emellertid alldeles nödvändigt, att man vid åsynen af hela den socialistiska uppmarschen i vårt land ställer den frågan klart upp för sig: är vår nuvarande gamla partiställning hållbar, fullt motiverad och tillräcklig, den mellan höger och vänster, konservativa och liberaler, de må nu figurera under olika beteckningar och färgskiftningar?

Här som i Norge, där den sammanslutning, som i höst hemfört den afgörande valsegern, ej minst burits upp af den insedda nödvändigheten att slå ett slag mot socialistkurtisen, blir det ett trängande kraf *att möta en ny motståndare med en ny slagordning.*

Skall sprickan mellan höger och vänster alltjämt få vidgas, tills den växer till ett formligt partihat, så innebär ej en dylik händelse någon stålsättning af vårt folk till dess skärpta politiska pröfningsstid.

Sedan några år är det svenska statskeppet ute i en blåst, som allt mera växer till storm, och hur skall det gå, om besättningen delar sig i vreda flockar, som slåss på däck om hvem skall hafva äran gripa rodet? Härunder kan skeppet gå i kvaf.

Långsamma och tröga, som svenskarne äro trots sin hetsighet, kan det lätt gå så, att liksom vi *politiskt* öfverrumplades 1905 under unionskrisen af det oväntade ropet: "Norge ur dina händer, konung!" så kan en än värre öfverrumpling ske genom en *social* omstörtning, då ropet ljuder: "Sverige ur dina händer, svenska folk!" — d. v. s. *det* Sverige, som byggts upp på fri nationell grund under årtusendens arbete och strid, förloradt och ersatt af ett socialistiskt samhälle under utländskt internationellt öfverkommando.

Vårt folks enande är ej nog åskådliggjordt genom rikets geografiska enhet, samma språk, samma lag — det måste också visa sig i *en ökad politisk hopgjutning.*

Vilja vi nå en äkta kulturell storhetstid, då alla

nationens krafter gå i blom och frukt, då måste denna växa fram ur de politiska krafternas och åskådningarnas samling, men ej ur deras splittring.

Följden af den senare är *inbrytandet af en ny "frihetstid"* med en förödande partiklyfning till ogemmen fägnad för alla slags fiender till Sverige. En dylik tid genomströmmas af hämndtankar, och målet blir ej landets lycka men partiets triumf.

Finlands nuvarande öde bör stå varnande för oss, ty där har partisplittringen — låt vara skärpt af rasolikhet — kanske snart nog ledt till nationell undergång trots den frisinnade författningen och trots radikalernas flertal i landtdagen, hvilket senare ju så varmt efterlängtas som många svenskars lyckoideal och tros garantera paradislifvets återuppståndelse!

Att vi i Sverige redan äro inne på den väg, som leder direkt till nationell olycka, *syns af den antimilitaristiska agitationen*. Enträget vill jag mana: bagatellisera ej denna! Då vi i tidningarna med korta mellanrum se notiser om dennas framfart, slappas vi lätt och taga det blott som andra nyheter för stunden.

Men vi må se och förstå, att antimilitarismen är en *dödlig* sjukdom, ett dolskt framsmygande gift. Den är ett planmässigt undergräfvande af rikets värn för att förbereda och underlätta samhällets inre spoliering, men har gifvetvis också den verkan, att Sverige en vacker dag står värnlöst mot yttre inkräktare.

Svenske medborgare! Må vi ej glömma, att

hela denna agitation åsyftar stjäla bort vår manliga ungdoms hederskänsla, plikttrohet och fosterlandsanda.

Må vi ej glömma, att denna agitation har i sin tjänst *speciella tidningar till ungdomens förgiftande*, sådana som Brand, Fram, Stormklockan, hvilka läsas af mångtusenden okritiska unga människor och hvarje vecka noggrannt och ordentligt befordras till sina vänner och läsare — af det kungliga svenska postväsendet!

Så litet klarsynt och målmedveten är den svenska staten! Tror man, att i en *socialistisk* stat posten skulle befordra tidningar, som ginge i en anda, motsatt socialismen? Ingalunda.

Och hur underhjälpes ej hela det oerhörda själfsvåldet och lagtrotset i vårt land äfven af borgerliga tidningars benägenhet att som "militarism" stämpla snart sagdt hvarje försök till disciplin och öfverhufvud taget vår nations sena uppvaknande till omsorg om sitt oberoende.

Må Tyskland hafva *sina* skavanker i s. k. junkerdöme och krass agraranda — jag älskar ej detta — men man skall vara blind, om man ej ser, att det tyska folket *just genom sin hundra år gamla energiska värnpliktsfostran* vuxit upp till en af världens kraftigaste, mest utvecklingsbara nationer både inåt och utåt. Så har ju t. ex. där utvandringen till Amerika nästan afstannat.

Det tyska samhället är mycket starkt och målmedvetet.

Så mycket borde också stå klart för alla bor-

gerliga partier, att den svenska försvarstanken ej får försvagas, ej öfverlämnas åt ungsocialisters och unga socialdemokraters förstörelselusta.

Härmed är naturligtvis ej alls något sagdt, som kunde tolkas, som om allt vore bra i vårt militärväsen. Det är i princip, ej i detalj jag uttalar mig.

Jag förnekar ej heller fredstankens och fredsarbetets, lika litet som skiljedomstolens i Haag uppgift och betydelse.

Jag säger blott, att den antimilitaristiska propagandan i Sverige är en olaglighet, *ett förräderi mot vår nationella framtid*, en mörk handling med hemort i 1809 års Sveaborg men ej i 1909 års Svea rike.

Hvad hjälper i nödens stånd den allra friaste statsförfattning eller det s. k. kulturella försvaret af vetenskapens, konstens och litteraturens idkare, om icke *reella maktmedel*, besjälade af en offervillig medborgaranda, ingifva oss själförtroende och fienden respekt?

Det är mot bakgrunden af *unionsupplösningen*, *socialismens starka utbredning* och däraf följande fara för vår ekonomiska och nationella framtid samt *den organiserade försvarsfientligheten*, som jag ser och betonar nödvändigheten af en ny politisk sammanslutning i vårt land, i stånd att tillvarataga och främja vårt folks yttre och inre lifsintressen.

Om nu mången — hvad ju är mycket troligt — skall skynda sig att förse min här uttryckta grundåskådning med den obligata partietiketten och alltså påklistra den sådana rubriker som "högerriktning", "konservatism", "reaktion" etc., så kan jag

icke hjälpa det. Men jag förnekar bestämdt, att den borgerliga samlingens idé icke skulle äga utrymme för alla lefnadsfriska, väl genomtänkta och praktiskt lämpliga uppgifter, som upptagas på ett frisinnadt arbetsprogram. Jag förnekar, att i min tankegång det här vore fråga om ett storborgerligt i stället för ett stort borgerligt förbund.

Det är icke meningen att här skapa en politisk öfverklassfilial.

Jag påstår, att de nuvarande borgerliga partierna, båda två, stå på en för smal trampyta. En så bred politisk plattform måste uppbyggas, att stads- och landsbor, människor med lärd och med folkbildning, ämbetsmän och det praktiska lifvets män, arbetare och arbetsgifvare kunna stå stödjande vid hvarandras sida.

Naturligtvis icke minst arbetare. Ty motsatsställningen gäller *socialismen* i dess praktik och teori, men alldeles icke svenska arbetare såsom sådana. Jag bekämpar dem hvarken såsom individer eller klass — ty de äro lika goda som andra människor — men väl deras socialistledda politik. Och här finnas ju i Sverige arbetareorganisationer på annan grund än den socialistiska, t. ex. Svenska Arbetareförbundet och Svenska Folkförbundet, hvilkas principer själfklart äro afgjordt arbetarevänliga men ingalunda därför stridande mot den borgerliga sammanslutningens tanke.

Jag beklagar starkt, att man å vänsterhåll hittills så godt som alldeles bagatelliserat dessa nationellt sinnade arbetareorganisationer. Man borde hafva

på alla sätt stödt och uppmuntrat dem, men i stället har man föredragit en allt för farlig och dyrköpt närhet — särskildt i valtider — till det socialdemokratiska partiet. Det är det senare, men ingalunda det liberala partiet, som af denna förbindelse skördat ära, tack och framgång.

Jag hoppas så mycket mer på möjligheten af ett politiskt förbund mellan de två största borgerliga partierna, som motsatsen mellan människor af olika politiska åskådningar ingalunda är ute i det allmänna lifvet så betydlig, som den göres t. ex. i pressen. Liksom man på teatern ser, hur i ett skådespel tillspetsade situationer och bjärt utmejslade människo-karakterer med konst tillverkas för att nå så mycket kraftigare effekt, ehuru *verkligheten* icke, utan såsom högst sällsynta undantag, bjuder på sådana spännande konflikter, så bli också i tidningspressens camera personerna på ett vida skarpare sätt porträtterade och satta emot hvarandra, än de i verkligheten äro. Den moderate karrikeras som mörkman och bakåtsträfvare, den liberale som omstörtningssman och socialist.

Men det kan ej vara nyttigt och hälsosamt, att motsättningarna mellan individer och partier med alla möjliga medel konstrueras fram i ständigt ökad skärpa. Ty för det första tar folksjälens skada, såsom redan synes: klasskampen med åtföljande klasshat förkunnas snart sagdt som tidens största och härligaste budskap. Af slikt går röta i folkroppen.

För det andra betyder den skärpta partimotsättningen, med nationens växande klyfning som resul-

tat, att man, i stället för att anlägga en politisk kraftstation och där i en fåra samla och tillvarataga den kraft, som dels skall drifva kulturens alla hjul och dels omvandlas i ljus, bara har tillverkat ett par små handkannor med stril, som upplöser vattnet i småstrålar; men med dem drivas inga nationella verk.

Borgerlig samling är icke liktydig med inbrytandet af en tid af politisk och social stiltje. Öväderscentrum och stiltje ligga hvarandra ofta nära; men många äro de, som se lyckan i att det svenska statsskeppet föres fram af visserligen kraftiga men dock jämna passadvindar. Vi anse, att kursen hvarken är normal eller vacker, om skeppet af våldsamma och nyckfulla stormbyar och kastvindar vräkes oberäkneligt än åt höger, än åt vänster.

Alla veta, att klockan går, genom att pendeln ständigt svänger både åt höger och vänster, uppåt och nedåt. Pendelsvängningen är lika nödvändig för samhällsutvecklingen som för klockan, och borgerlig samling kan ej betyda, att kritik och meningsutbyte skulle bringas till tystnad, hvilket för öfrigt vore omöjligt. Men det är däremot icke nödvändigt, att en nations utveckling skall ske genom ändlöst käbbel, t. ex. mellan två borgerliga partier, och genom personliga brottningar om makten. Man kan tänka sig, att olika synpunkter och det olika betonandet af viktiga intressen framkalla en saktiskussion inom en enda stor sammanslutning.

Alltför ofta har den politiska partistriden i vårt lands nyaste historia kommit att taga form af en

hetsig dispyt om prickarna i lagen, medan man förbisett likheten och öfverensstämmelsen i stora och väsentliga stycken.

Intetdera af de två borgerliga partierna i vårt land har monopol på fosterlandskärleken, men å andra sidan ej heller på frihetsandan och utvecklingshågen. Slagorden fördunkla så lätt den enkla sanningen.

En liten episod skall belysa detta. När den stora förändringen i vårt statskick gått igenom med allmän rösträtt och omläggning af hela det kommunala lifvet, mötte jag vid en järnvägsstation en bekant, en publicist, som icke var sympatiskt stämd mot den ministär, som hemburit segern. Jag sade då, att man borde vara glad öfver den stora reform, som vida öfverträffat hvad man blott för några år sedan ansett möjligt och önskvärdt. Svaret blef: "Ja ja, låt så vara, men reformen kom ej *från det rätta hållet.*"

Man kan ej neka, att *personfrågan* i det politiska lifvet ofta spelar en större roll än den objektiva, rent fosterländska sakfrågan. Samma fel begås från både högern och vänstern, och det märkes då, att man är inne i det ortodoxa partilägret, där den rena läran väger tyngre än det rena förnuftet.

Det är icke på den vägen man når fram till det mål, som Verner v. Heidenstam ställt fram i sin "Medborgarsång".

*Det är skam att sitta som vi ha gjort
och tempel åt andra hvälfva*

*men kasta stenar på egen port
och tala ondt om oss själfva.
Vi tröttnat att blöda för egen dolk,
att hjärtat från hufvudet skilja;
vi vilja blifva **ett enda** folk,
och vi äro och bli det vi vilja.*

Vi svenskar inom hvart parti som helst måste lära oss att se och tänka mindre personligt trångt och mera socialt vidt. Det är ej den eller den partihöfdingens krönande med maktens purpur och placering på taburettens det gäller, utan i stället öfvervägandet hvad det är, som bäst främjar det svenska samhällets styrka och hälsa.

Nyligen utropade en socialistisk talarinna i Folkets hus i Stockholm inför sina åhörare, som till sista plats fyllde salen, att ju flera, som utvandrade från Sverige, dess bättre vore det. "Lägg landet öde!" lydde hennes maningsrop, som enligt referat i Soc.-Demokraten hälsades med stormande jubel.

Detta är ej ett isolerat känsloutbrott, utan det är mycket annat, som solklart visar, att en underbar förvildning eller förhåxning vunnit utbredning inom vida folklager i vårt land och att detta onda för med sig en oresonlighet och fanatism, mot hvilken förnuftigt tal, ännu åtminstone, studsar maktlöst tillbaka. I samma stil är det t. ex. att klaga öfver lifsmediens och bostadens dyrhet och ändå göra mjölkstrejk, skördestrejk och byggnadsstrejk samt att söka klämma till de s. k. kapitalisterna genom att hålla industrien nere i täflingen med utlandet. Man tvekar ej att slakta den ko, af hvars spenar man vill lifnära sig.

Klart är, att det ondas orsaker måste uppsökas och botas, de må förefinnas i samhällets högre eller lägre skikt, men lika klart är, att ett hälsobringande reformarbete i Sverige ej kan utföras under de borgerliga, nationellt sinnade partiernas tvedräkt och strid, utan endast i och genom deras samling.

Och att allt mer och mer nå fram till denna går som den ledande instinkten genom hela vårt folks historia. Det är dess innersta trängtan, vår häfds gyllene inslag. Ur spridda byalag, härader och fylken växte till sist Svearike upp. Flera sekler senare utbyttes de skilda landskapslagarna mot en gemensam lag. I den engelbrektska folkhären utvidgades den trånga lokalpatriotismen till en bred och jublande svenskanda, som i sin tur blef förutsättningen för frigörelsen från det danska öfverväldet och för Vasas pånyttfödda Sverige. Storhetstidens rika minnesskatt — vårt folks gemensamma tillhörighet — vår obligatoriska folkbildning från Smygehuk till Karesuando, vår tidningspress, vårt stolta järnvägsnät, ja, rikstelefonens tusenmila trådar — allt går ut på att samla vårt folk, som både af geografiska afstånd och medfödda splittringsanlag hotas af söndringens ofärd.

Jag vågar alltså påstå, att arbetet för borgerlig samling står i bästa öfverensstämmelse med vår nationella utvecklings ädlaste och djupaste trängtan, är en bölja af den varma golfström, som brusar fram genom vår historia.

De friaste statsformer och ett öfverflöd af rättigheter betyda intet mot en god, stark och enhetlig folkanda.

Å andra sidan har all vår svaghet härrört ur splittringen i dess olika arter: mellan de fyra stånden med afund och ofta lumpna privilegiestrider (jag förbiser ej därför ståndens historiska mission), mellan stad och land, mellan herrar och bönder, mellan höger- och vänsterpartier, mellan arbete och kapital.

✱

Det är en medborgare tillåtet att dista uttala en varning för allt hvad som kan kraftstjäla vår nation. Ty litet hvar frestas vi till att ge efter för svenskens medfödda böjelse för tröghet; vi muta så lätt vårt samvete med sömnpulvret: "det är icke så farligt"; i alla klasser kommer så härtill hyllningen af — må uttrycket tillåtas mig — festprisseidealet, och under allt detta aftager den samhälleliga synförmågan och inslumrandet börjar.

Låtom oss våga tänka våra egna tankar och gå våra egna vägar utan att frukta tadel och missty-dande! Icke många meter från det ställe, där vi nu befinna oss, ligger den plats, där 1527 vid Västerås riksdag Gustaf Vasa lade grunden till ett nytt och enigare Sverige, som snart nog skulle växa ut till ett stort och starkt Sverige, ett stöd och ett föredöme för många folk.

Det vore en synnerlig heder för västmanländsk befolkning, om den i vår nutid kunde på ett lefvande sätt gå i fädernas spår och fullfölja deras exempel genom att taga ett kraftigt steg till att skapa ett nytt och lyckligare Sverige. Och dit går säkerligen

vägen icke blott eller ens förnämligast efter den gamla anvisningen: en het och brinnande kamp för tillvaron, utan målet nås på den nya, den äkta kristna kulturvägen: växande. samarbete för tillvaron.

På det politiskt-sociala fältet heter denna tanke

borgerlig samling.

Västmanlands Borgerliga Förbund

har till ändamål att åstadkomma en närmare sammanslutning mellan till myndig ålder komna män och kvinnor inom Västmanlands län, hvilka vilja verka för en kraftig samhällsutveckling på kristen och nationell grundval medelst genomförande af behöfliga och gagnande reformer på det politiska, sociala och ekonomiska området.

Förbundet, som med all makt kommer att bekämpa det socialdemokratiska partiets samhällsupplösande och frihetsfientliga tendenser, vill ärligt arbeta för alla sådana reformer, som föra till förbundets främsta mål:

ett enigt, starkt, fritt och lyckligt Sverige.

I anslutning härtill vill förbundet redan nu uttala sig för följande

PROGRAM:

1. Borgerliga förbundet vill arbeta för *klassmotsatsernas* utjämning och skall därför bland annat sträffa för att ungdomens uppfostran ledes i sund, frisk, nationell riktning samt att vårt skolsystem omlägges så, att folkskolan blir gemensam för alla samhällsklasser och att den högre undervisningen anknyter sig till folkskolans kursplan.

2. *Egna hems-frågan* bör lösas genom verkligt effektiva åtgärder till beredande af egna bostäder och egen torfva åt möjligast största antal af vuxna medborgare. Lämpliga delar af staten tillhörig jord böra styckas och med full äganderätt på billiga villkor upplåtas åt svenska medborgare.

Dessutom bör vid upplåtelse af *jordbrukslägenheter* eller förmedling af egnahems-lån till småbruk tillses, att nödiga förutsättningar i fråga om jordens beskaffenhet, läge och ytvidd äro för handen för en själfständig existens som småbrukare.

3. Enär ett fritt Sverige ej kan äga bestånd utan väpnad neutralitet och ett väl ordnat försvar, vill förbundet verka för *försvarsväsendets utveckling* med iakttagande af planmässig användning af anslagna medel och hänsyn till landets ekonomiska bärkraft.

4. *Nykterhetssaken* bör kraftigt stödjas på öfvertygelsens och lagstiftningens förenade vägar, hvarvid ock dels införas lagbestämmelser, som berättiga sam-

hället att å vårdanstalt internera alkoholister, dels och föranstaltas en opartisk, allsidig och fullständig utredning angående förbudsfrågan.

5. *Statshushållningen*. Effektiv kontroll införes öfver förvaltningen af statens medel. Genom rationellt tillvaratagande af statens naturtillgångar, därvid den privata företagsamheten bör i största möjliga utsträckning lämnas tillfälle att medverka, beredas ökade statsinkomster.

6. För en tidsenlig *reforming af skatieväsendet* vill förbundet i sin mån medverka.

7. Landets modernäring *jordbruket* bör med alla medel kraftigt stödjas och främjas.

Näringarna i allmänhet böra stödjas genom en verksam lagstiftning och i samband härmed den enskilda äganderätten och näringsfriheten kraftigt hägnas. Statens grufvor, skogar, vattenfall m. m. handhafvas på sådant sätt, att de komma landets näringslif till godo.

Nytt departement för handel, industri och sjöfart inrättas.

8. *Arbetsfred* och *arbetsfrihet* skyddas genom fullt betryggande lagar rörande arbetsaftal och påföljd för förföljelser, vare sig i ord eller handling, som afse att kränka enskildes arbetsfrihet. Allmänfarliga arbetsinställelser måste omöjliggöras. Arbetsgifvare- och arbetareorganisationers juridiska ansvarighet klargöres och fastställs.

9. Förbundet vill verka för *fattigvårdens* tidsenliga reformering i samband med införandet af *ålderdoms-* och *invaliditetsförsäkring*.

10. *Rättegångsväsendet* reformeras så, att större säkerhet och snabbhet vinnes i rättsskipningen. Genom införande af förlikningsmannainstitution, till hvilken alla tvistemål obligatoriskt hänskjutas innan de vinna handläggning inför rätta, motarbetas processlystnad och onödiga rättegångar.

11. Genom de med detta år inträdda författningsändringarna har *kvinnans* uppgift i samhällsarbetet väsentligt vidgats. Utredning pågår och rörande frågan om *politisk rösträtt för kvinnor*, till hvilken fråga förbundet anser sig böra intaga en afvaktande ståndpunkt intill dess resultatet af denna utredning föreligger.

12. Den frivilliga *skytterörelsen* samt en sund och kroppsutvecklande *idrott* understödjas.

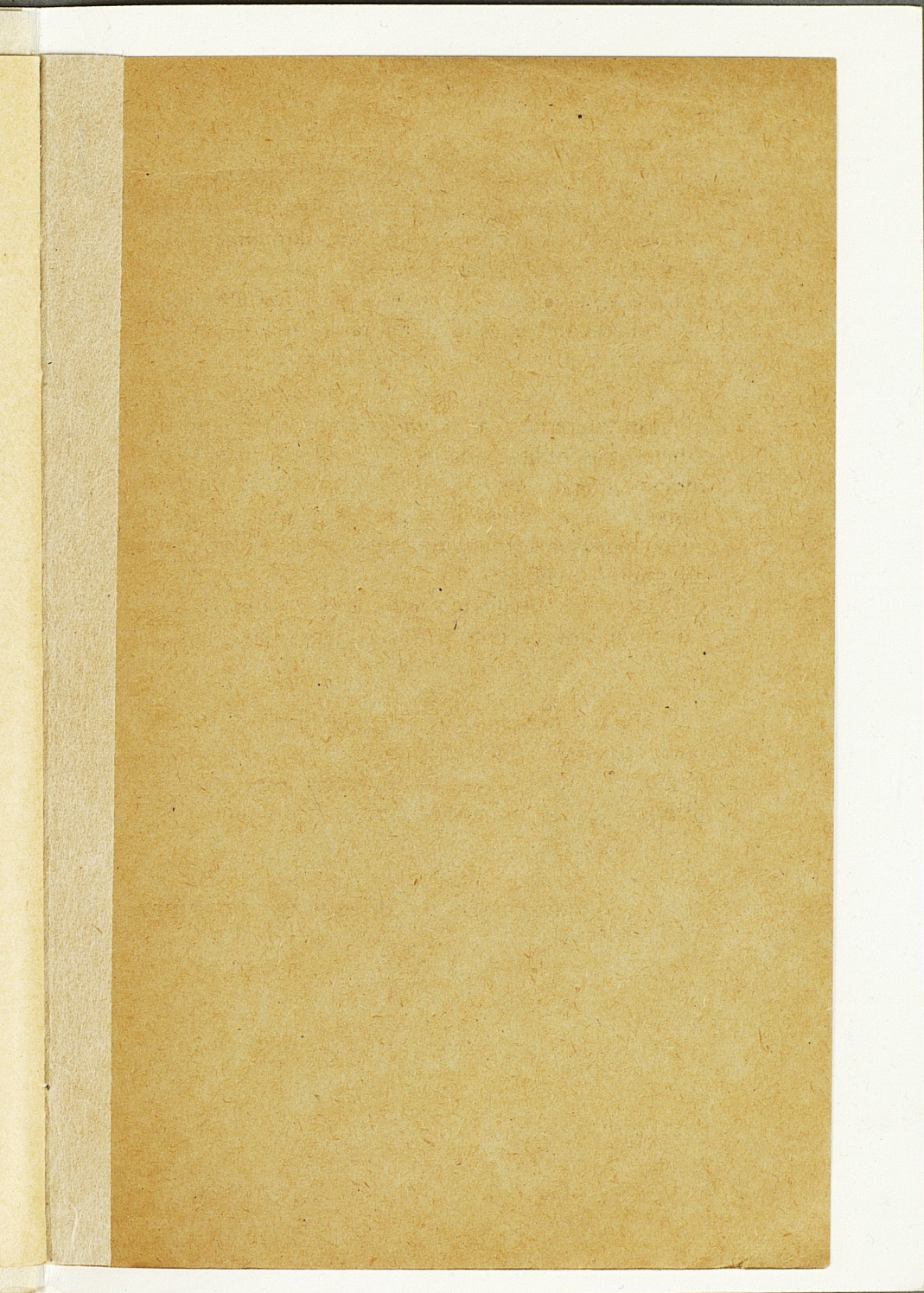
✻

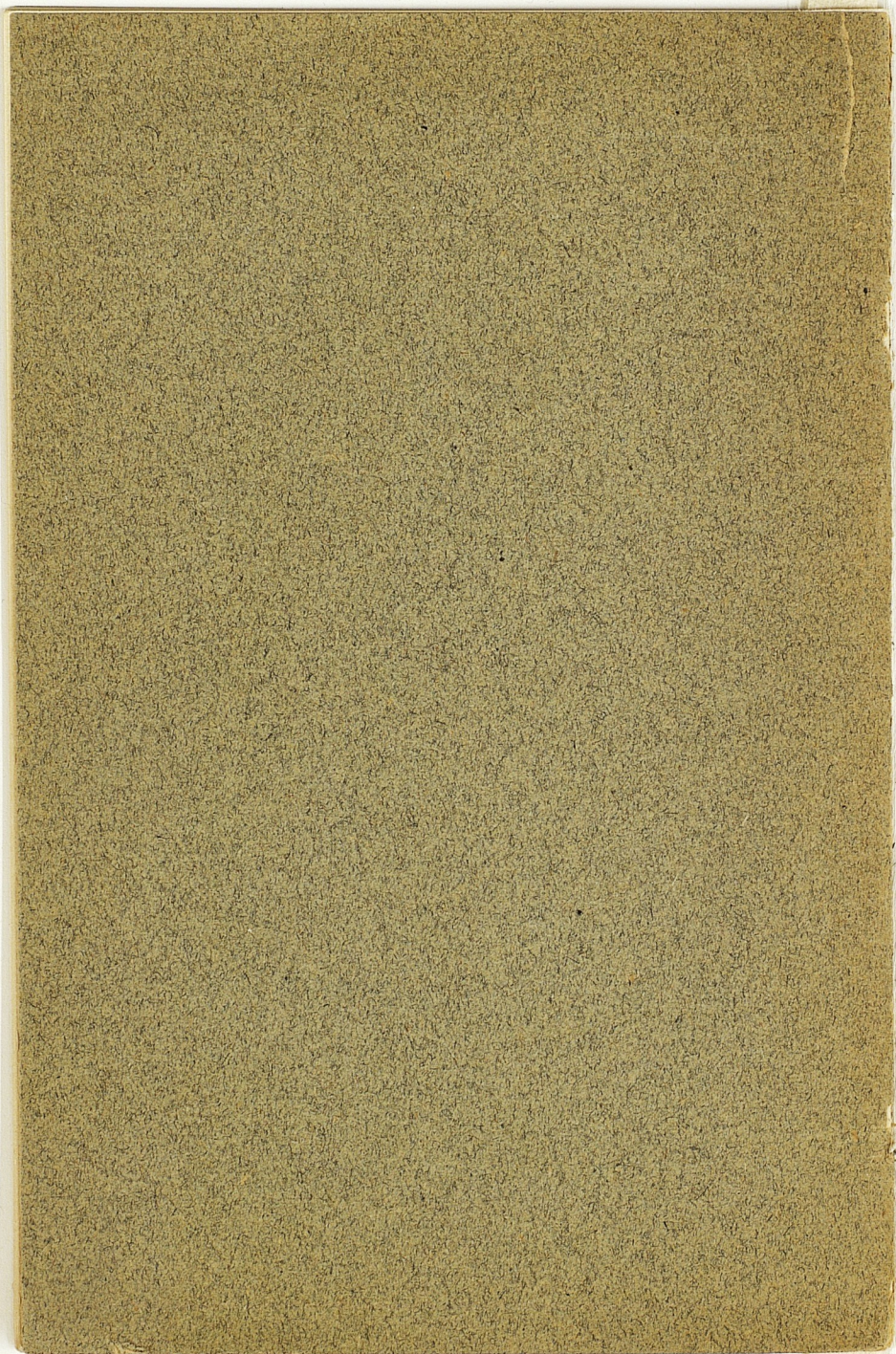
Alla medborgare, vare sig "högermän", "moderate", "liberale" eller "frisinnade", som önska stödja förbundet i dess arbete för ett *enigt, starkt, fritt och lyckligt Sverige*, anmodas inträda i förbundet.

Västerås i januari 1910.

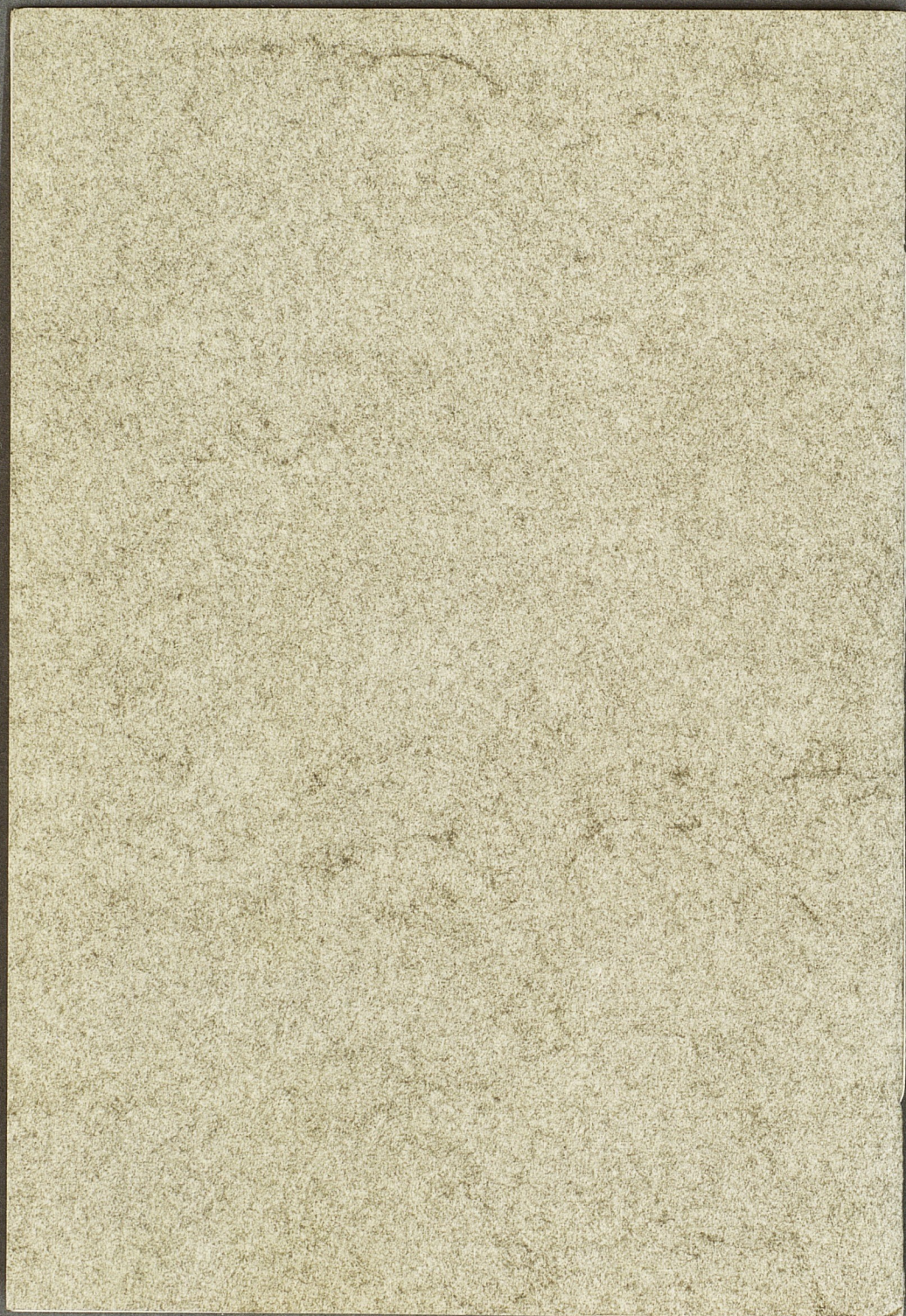
Västmanlands Borgerliga Förbund.

www.books2ebooks.eu